

Over de grens

Lesgeven in Frankrijk

Bijna tweeënhalf jaar geleden trok ik naar het zuiden om in Frankrijk docent geschiedenis te worden aan een internationale school. Ik heb mij in die jaren weleens afgevraagd wiens horizon meer verbreed werd, die van mijn leerlingen of die van mijzelf.

Djurre Fijen is docent geschiedenis in Frankrijk.

De cultuurschok werd enigszins verzacht omdat mijn leerlingen veelal een of twee Nederlandse ouders hebben. Zij wonen in Frankrijk en krijgen driekwart van de tijd hun vakken in het Frans om daarnaast Nederlandse taal, geschiedenis en aardrijkskunde in het Nederlands te krijgen. Wat hebben mijn binationale leerlingen op het vlak van geschiedenis van mij geleerd en wat heb ik van hen geleerd? De onderbouw van het voortgezet onderwijs duurt in Frankrijk vier jaar, het *collège* begint een jaar eerder dan in Nederland. De geschiedenis van beschavingen staat daarin voorop, of, zoals de Fransen zeggen, *civilisation*. Verschillende beschavingstypen passeren in deze jaren de revue. De inslag is erg thematisch, aangezien aardrijkskunde en geschiedenis samen een vak vormen. Ruimtelijke inrichting, stedelijke netwerken en geocultuur zijn vaste ingrediënten van de thema's die behandeld moeten worden.

‘De leerlingen zijn erg gewend aan verhalen en uitleg en kijken me raar aan als er een les is zonder klassikale instructie’

Het *collège* is een middenschool, waarbinnen de differentiatie op basis van cijfers plaatsvindt. Een krappe voldoende staat ongeveer gelijk aan praktijkniveau, een ruime voldoende is te vergelijken met beheersing van de theorie op havo-niveau, en het equivalent van een 7.5 of hoger met vwo-niveau. Het *collège* wordt afgesloten met een mini-examen: Frans, wiskunde, geschiedenis en aardrijkskunde, natuurwetenschap (natuurkunde en biologie) en een vreemde taal. Deze vijf vakken worden gezien als de belangrijkste binnen het curriculum.

Rivieren en middeleeuwen

In de bovenbouw, het *lycée*, wordt de kennis over de geschiedenis en aardrijkskunde verder uitgediept. Op het pre-universitaire niveau wordt

er gewerkt aan een eindexamenprogramma dat fundamenteel verschilt van het Nederlandse. In de vierde klas wordt er uitvoerig stilgestaan bij de werking van rivieren en hun betekenis voor de eerste steden. Tevens wordt er meer aandacht besteed aan de antieke wereld en de middeleeuwse maatschappij. Aan het einde van de vierde klas kiezen de leerlingen een stroming (soort profiel): literatuur, economie en sociologie of wetenschap. Geschiedenis is in alle drie de profielen een verplicht vak, al telt het vak in het profiel wetenschap minder zwaar mee dan in de andere twee en verschilt de urenlast. Dat verschil zit hem vooral in het programma van het eindexamenjaar. Een ander groot verschil met het geschiedenis-onderwijs in Nederland is het belang van het schrijfonderwijs binnen het vak. Leerlingen worden geacht een samenhangende en chronologisch juiste synthese te kunnen schrijven. Op het eindexamen wordt van de leerlingen met een literatuur- en met een economie en sociologie-stroming zelfs verwacht dat ze binnen vier uur twee opstellen schrijven, één over aardrijkskunde, de ander over geschiedenis. De oefening daarvoor komt niet uitsluitend neer op de schouders van de geschiedenisdocent. In het gehele Franse onderwijs wordt veel aandacht besteed aan schrijfvaardigheid. Behalve een meer gestileerde stijl zorgt het ervoor dat leerlingen de samenhang tussen gebeurtenissen en oorzaken en gevolgen goed kunnen onderscheiden. De grotere hoeveelheid correctie voor de docent wordt gecompenseerd met een lagere urenlast. De leerlingen met

een wetenschappelijk profiel volgen een eind-examenprogramma dat bestaat uit drie thema's geschiedenis (moderne maatschappij, mondiale conflicten sinds 1945 en drie niveaus van bestuur: Frankrijk, Europa en mondiaal) en drie thema's aardrijkskunde (complexe kaarten, polen en stromen van de mondialisering en drie continentale ontwikkelingen: de verhouding tussen Noord- en Zuid-Amerika, Afrika binnen het globaliseringsproces en de economische groei in Zuid- en Oost-Azië en hun dynamiek binnen de globalisering). Voor de andere twee stromingen komen daar nog een aantal maatschappelijke geschiedenisonderwerpen bij, zoals de ontwikkelingen van conflicten in het Midden-Oosten, *lieux de memoires* en gevoelige nationale herinneringen, zoals de oorlog in Algerije en de nazibezetting. Tevens vormt de rol van media in de voor Frankrijk erg woelige jaren zestig een belangrijk onderwerp. President Macron probeert zijn imago als hervormer kracht bij te zetten door de vakken van het eindexamen aan te passen, maar zoals het er nu naar uitziet, laat hij het vak grotendeels intact. Dat zou verstandig zijn, want het geven van een dubbelvak vraagt veel van docenten. Het duurt enige jaren voordat ze het programma voor ieder leerjaar helemaal in de vingers hebben.

Stil zijn en luisteren

Hoe zit het nu in de klas? Dat is toch de plek waar het ambacht van de docent tot zijn recht komt. De Franse samenleving is hiërarchischer dan de Nederlandse en dat geldt ook voor de opvoeding. Kinderen worden geacht stil te zijn en te luisteren. Deze houding vertaalt zich in een klassikale aanpak waarbij de docent aan het woord is, in de bovenbouw vaak gedurende het hele lesuur. De

leerlingen zijn erg gewend aan verhalen en uitleg en kijken me raar aan als er een les is zonder klassikale instructie. De uitleg is een herkenningpunt dat voor rust zorgt en de leerlingen zijn zo gevormd naar deze schooltraditie dat ik daar rekening mee te houden heb. Neemt niet weg dat ik middels werkvormen en opdrachten meer variatie aanbreng. Ik kan veelal aan mijn leerlingen merken hoe lang ze al in Frankrijk wonen en of ze uit een Nederlands of een gemengd gezin komen. Ik organiseer bij het onderwerp Geschiedenis van de Europese samenwerking een debat over de betekenis van de EU. De meer Nederlandse leerlingen gaan heel praktisch

Djurree Fije geeft les aan leerlingen van de internationale school in Frankrijk.

'Leerlingen geven niet snel hun eigen mening, totdat ik ze probeer met een principiële stelling'

op zoek naar voordelen en nadelen, terwijl een ander groepje een fundamenteel debat ging voeren over de vraag wat Europa is. Evenzo geven de meesten van mijn leerlingen niet snel hun eigen mening, totdat ik ze een beetje probeer met een principiële stelling. Dan kan de show beginnen. Hoewel geschiedenis en aardrijkskunde één vak vormen, betekent het niet dat beide disciplines hun eigen identiteit verliezen – zoals in Nederland bij de plannen van de commissie-Schnabel gebeurde. Zowel geschiedenis als aardrijkskunde behouden hun eigen methodologische aanpak door vanuit verschillende perspectieven het proces van globalisering te benaderen. In de discussie over het belang van wereldgeschiedenis zouden we gerust meer van de Franse aanpak kunnen leren. ■

